

Тетеревятник

Улар кыырга

Көрдөөх кэпсээннэр

Самый крупный ястреб. Верх буровато-серый, грудь и брюхо светлые с узкими темными поперечными полосами. У взрослых ястребов длина хвоста превышает 2/3 длины крыла, длина цевки — более 70 мм. Самец и самка сходны по оперению, но как у всех хищников самки крупнее самцов. У молодых грудь и брюхо имеют продольные буроватые пестрины.

Длина крыла самцов — 308—342 мм, масса — 830—1000 г. Длина крыла самок — 320—350 мм, масса — 1100—1300 г. Распространён по всей территории Якутии, за исключением тундры. Максимальная продолжительность жизни — 20 лет. Питается разнообразными млекопитающими и птицами средних и мелких размеров. Основными объектами питания являются обычно заяц-беляк, тетерев, белая куропатка.

Бултка түбэнэр буоллаҕа араас көр — сороҕо кырдьык, сороҕо сымыа холбоһон. Улугурбут, сылайбыт эти-хааны дьэгдитэр, көтөбөр эбээт — көр-күлүү.

Гнездо строит оба родителя на ветках берёзы из сучьев, жервы и хвои. Кладка состоит из 3—5 яиц во второй половине апреля и в мае. Размеры — около 36 × 43 мм, масса — около 55 г.

Малый перепелятник

Кыра чыычаахсыт

Гнездящаяся перелётная птица. Обитает в Южной Якутии.

Перепелятник

Чыычаахсыт

Гнездящаяся перелётная птица. Обитает в таёжной зоне Якутии.

1. Былыр көтөргө тугунан
үөмтэрэн киирэр этилэрий?

2. Мэхээлэ ханнык кустарга
үөмпүтэй?

3. Бырах буулдыа диэн тугуй?

4. Тэрэнтэй тугу өлөрбүтэй?

5. Эдэрдээх кырдыаҕас
бултууларыгар үрдүлэринэн
ханнык кус көтөн испитэй?

6. “Доруобунньугум баҕас
миэнэ” кэпсээннэ куну ким
өлөрбүтэй?

7. Бастакы кус кэпсээннэ уол
аата кимий?

8. Өлөрбүт кунун ханна баайан
аҕалбытай?

Көрдөөх кэпсээннэр

- 1.Былыр көтөргө тугунан үөмтэрэн киирэр этилэрий? (обуһунан эбэтэр атынан)
- 2.Мэхээлэ ханнык кустарга үөмпүтэй? (чыркымай)
- 3.Бырах буулдыа диэн тугуй?(мээнэ барбыт мэник буулдыа)
- 4.Тэрэнтэй тугу өлөрбүтэй? (куобах)
- 5.Эдэрдээх кырдыаҕас бултуулларыгар үрдүлэринэн ханнык кус көтөн испитэй?(чөркөй)
- 6.“Доруобунньугум баҕас миэнэ” кэпсээннэ куһу ким өлөрбүтэй? (кырдыаҕас оҕонньор)
- 7.Бастакы кус кэпсээннэ уол аата кимий? (Кэнчээри)
- 8.Кэнчээри өлөрбүт куһун ханна баайан аҕалбытай? (этэрбэһин быатыгар)

1. Оџуска эбэтэр акка
саһан, сөрүөстэн

2. Чыркымай

3. Мээнэ барбыт мэник
буулдьа

4. Куобах

5. Чөркөй

6.Кырдыаҕас оџонньор

7. Кэнчээри

8. Этэрбэһин быатыгар

Мүччүргэннээх сырыылар

Саха – булчут омук. Эһэни, тайабы, күндү түүлээби бэрт былыргыттан сонордоһоро. Урукку үчүгэй саа-сэп суох үйэтигэр булчут үгүстүк араас суоһар быһыыларга түбэхэрэ. Ол эрэри кини саталынан, өйүнэн, күүһүнэн мэлдьи ордон иһэрэ.

1. Бэгэччэк диэн тугуй?

2. Билиип Ондурооҕап атаҕар
тугу кэтэ сылдыарай?

3. Ньыыкан ханнык сүгэнэн эһэ
сиһин булгу охсоруй?

4. Бүө мас диэн тугуй?

5. Арҕахтаах эһэ диэн - ...?

6. Ньюкуус үөр сылгылыын
тэннэ сүүрэн тугу тутарый?

7. Ньюкулаас тугу тутан эһэни
кытта сырсарый?

8. “Тыын былдыаһыга” кэпсээннэ
кырдыаҕас булчут хас эһэни
өлөрбүтэй?

9. Булчут табаларыттан хайдах
мэлийбитэй?

10. Малыһаар кырдыаҕас эһэни
тугунан бултуурай?

Киһи ытыһа харыны кытта
холбоһор сүһүөбэ

Ынах тириититтэн этэрбэни

Чохороон

Эһэни бултуурга арбах аанын
сабар мас

Ампаардаах ас

Кулунчугу сүүрэн тутар

Эһэ оҕотун

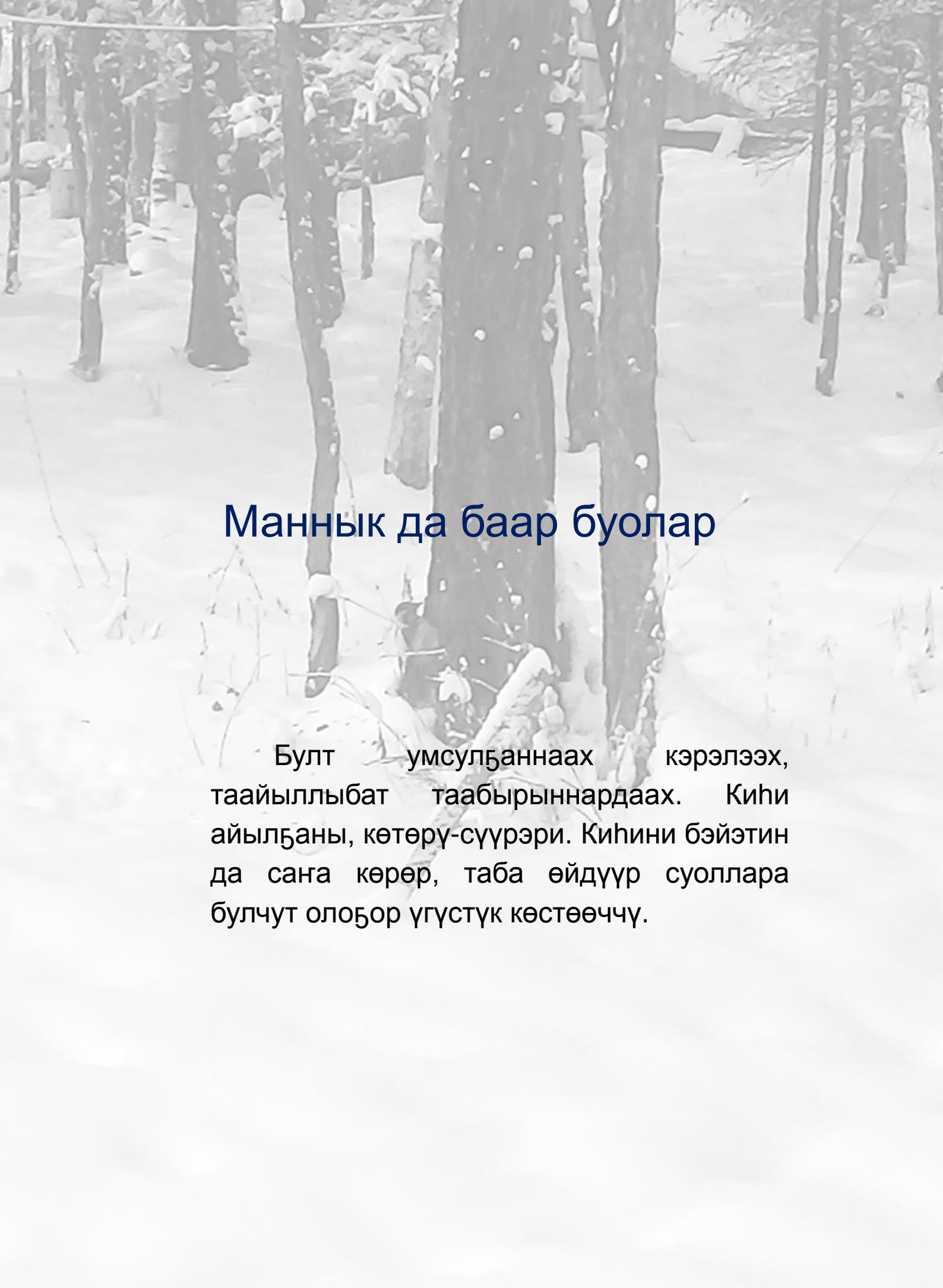
Үс

Түүн кэлэн үөр бөрөлөр
тардыбыттара

Сүгэ уонна үнүү

Мүччүргэннээх сырыылар

- 1.Бэгэччэк диэн тугуй? (киһи ытыһа харыны кытта холбоһор сүһүөбэ)
- 2.Билиип Ондуроһап атабар тугу кэтэ сылдьарай?(ынах тириититтэн этэрбэс)
3. Ньыыкан ханнык сүгэнэн эһэ сиһин булгу охсоруй? (чохороон)
4. Бүө мас диэн тугуй? (эһэни бултуурга арбаа аанын сабар мас)
5. Арбахтаах эһэ диэн - ...? (ампаардаах ас)
6. Ньюкуус үөр сылгыттан сүүрэн тугу тутарый? (кулунчугу)
7. Ньюкулаас тугу тутан эһэни кытта сырсарый? (эһэ оҕотун)
8. “Тыын былдьаһыга” кэпсээннэ кырдыаҕас булчут хас эһэни өлөрбүтэй? (үс)
9. Булчут табаларыттан хайдах мэлийбитэй? (түүн кэлэн үөр бөрөлөр тардыбыттара)
10. Малыһаар кырдыаҕас эһэни тугунан бултуурай? (сүгэ уонна үнүү)

A black and white photograph of a snowy forest. The ground is covered in a thick layer of snow. Numerous thin, dark tree trunks stand vertically, some with snow clinging to their bark. The background is a soft-focus view of more trees and snow, creating a serene winter scene.

Манньк да баар буолар

Булт умсулбанняах кэрэлээх,
таайыллыбат таабырыннардаах. Киһи
айылбаны, көтөрү-сүүрэри. Киһини бэйэтин
да сана көрөр, таба өйдүүр суоллара
булчут олобор үгүстүк көстөөччү.

Энэ сэргэтэ диэн
тугуй?

Оного диэн туох
көтөрүй?

Оҕолоох-уруулаах
моҕотой хас киилэ
эриэхэни
хаһаанарый?

Ини-биилэртэн убайа
быраатыттан
хоргуппут тыла туох
диэн этэй?

Энэ туохтан итирэр
эбитий?

Сылгы атыыра энэни
хайдах өлөрүөн
сөбүй?

Саһыл тыла хайдах
тоноруй?

Баһаатай оҕонньор
уолга хас куну
ыппытай?

Ханнык кус сиртэн
сатаан көппөтүй?

Ханнык кус
балыгынан
аһыырый?

Өндүрэй ыири
ытыынан хас андыны
өлөрбүтэй?

“Ытык сылгы”
кэпсээннэ Ньюкууну
тоҕо Чаһыы диэн
ааттаабыттарый?

Маннык да баар буолар

Булт умсулбаннаах кэрэлээх, таайыллыбат таабырыннардаах. Киһи айылҕаны, көтөрү-сүүрэри, киһини бэйэтин да сана көрөр, таба өйдүүр суоллара булчут олоҕор үгүстүк көстөөччү.

Эһэ сэргэтэ диэн тугуй? (сымнаҕас хатырыктаах тула өттүн ..кирбит бөдөн тэтин)

•Оҕоло диэн туох көтөрүй? (тураах биһин ууһа)

•Оҕолоох-уруулаах мөҕөтөй хас киһи эриэхэни хаһаанарый? (12 киһиэхэ тийэ)

•Ини-биһилэртэн убайа быраатыттан хоргуппут тыла туох диэн этэй? (“Ооккобуун!”)

•Эһэ туохтан итирэр эбитий? (кымырдаҕастары сиэн)

•Сылгы атыыра эһэни хайдах өлөрүөн сөбүй? (кутуругунан хаптарар, онтон соһо сылдьан тэбэн өлөрөр)

•Саһыл тыла хайдах тоноруй? (ыт экирэттэбинэ, уһуннук сүүрэн тыла үлүйэн хаалар)

•Баҕаатай оҕонньор уолга хас куһу ыппытай? (10 кус)

•Ханнык кус сиртэн сатаан көппөтүй? (куоҕас)

•Ханнык кус балыгынан аһыырый? (улун)

•Өндүрэй биһир ытыынан хас андыны өлөрбүтэй? (биэс андыны)

•“Ытык сылгы” кэпсээннэ Ньюкууһу тоҕо Чаһыы диэн ааттаабыттарый? (окко киһирэрэ-тахсара олус бэрээдэктээх)

Сымнаџас хатырыктаах тула өттүн энэ кирбит бөдөн тэтинэ	Тураах биинин- ууна	12 киилэџэ тийейэ?
«Ооккобуун!»	Кымырдаџастары сиэн	Кутуругунан хаптарар, онтон соһо сылдьан тэбэн өлөрөр
Ыт экирэттэџинэ, уһуннук сүүрэн тыла үлүйэн хаалар, онтон өлөр	10 күс	Күөџас
Улун	Биэс андыны	Окко биир бириэмэџэ киирэр-тахсар

Маннык да баар буолар

- Эһэ сэргэтэ диэн тугуй? (сымнаҕас хатырыктаах тула өттүн кирбит бөдөн тэтин)
- Оҕоло диэн туох көтөрүй? (тураах биһин ууһа)
- Оҕолоох-уруулаах мөһөтөй хас киһи эриэхэни хаһаанарый? (12 киһи эһэ тииһэ)
- Ини-биһиэртэн убайа быраатыттан хоргуппут тыла туох диэн этэй? (“Ооккобуун!”)
- Эһэ туохтан итирэр эбитий? (кымырдаҕастары сиэн)
- Сылгы атыыра эһэни хайдах өлөрүүн сөбүй? (кутуругунан хаптарар, онтон соһо сылдьан тэбэн өлөрөр)
- Саһыл тыла хайдах тоноруй? (ыт экирэттэһинэ, уһуннук сүүрэн тыла үлүйэн тхаалар)
- Баһаатай оҕонньор уолга хас куһу ыппытай? (10 кус)
- Ханнык кус сиртэн сатаан көппөтүй? (куоһас)
- Ханнык кус балыгынан аһыырый? (улун)
- Өндүрэй биһи ытыынан хас андыны өлөрбүтэй? (биэс андыны)
- “Ытык сылгы” кэпсээннэ Ньюкууһу тоһо Чаһыы диэн ааттаабыттарый? (окко киһиэрэ-тахсара олус бэрээдэктээх)